

Krzysztof H. Szewczak. Zarządzanie eksploatacją środków trwałych w przedsiębiorstwie. – Warszawa: Difin SA, 2013. – 424 s.

Зростаюча інтеграція економіки Польщі, а в перспективі і України, в європейські структури, входження держав до світового господарського комплексу характеризується кардинальними змінами в організації та управлінні виробництвом. Економічні перетворення зумовлюють необхідність вироблення нової стратегії розвитку господарського комплексу, в рамках якої повстають і верифікуються також і нові підходи до окремих економічних складових, зокрема й до оцінки основних засобів та визначення ефективності їх використання.

Робота польського дослідника, а в минулому ще й господарського керівника Кшиштофа Шевчака присвячена аналізу управління експлуатацією основних засобів у виробництві. До концептуальних авторських рішень належить з'ясування змісту та процесів змін основних засобів у системі “підприємство”, властивостей експлуатації основних засобів, визначення змісту циклів експлуатації в мікроекономічній системі, управління циклами процесів експлуатації та оцінка можливостей системи експлуатації основних засобів у виробництві.

Основні засоби на підприємстві є складовою його виробничого потенціалу, а недостатність та обмеженість фінансових ресурсів у цій площині може викликати негативні тенденції у відтворенні основних засобів на мікроекономічному рівні. Як зазначає К.-Г. Шевчак, окрім об'єктивних чинників на виробництві дана ситуація може бути зумовлена також невідповідністю між головними складовими управління основними засобами – плануванням, оцінкою та формою їхнього обсягу та структури. Особливо значимим показником є ефективне використання основних засобів.

Проблеми, підняті в монографії К.-П.Шевчака, які стосуються передовсім загальної оцінки використання основних засобів у виробництві, залишаються дискусійними у середовищі науковців, особливо в контексті визначення основних засобів як економічної категорії, дослідження галузевих особливостей формування та відтворення, поглиблення їх класифікації, забезпечення ефективності використання, моделювання забезпечення виробництва основними засобами з урахуванням фондоозброєності та фондозабезпеченості.

Підставою для економічної науки нині є вироблення підходів щодо раціонального використання виробничого потенціалу як ключової умови зростання виробництва, зміцнення матеріально-технічної бази, формування і використання її основної ланки – основних засобів. К.-Г. Шевчак розглядає їх як активи підприємства, які беруть участь у декількох операційних циклах, не втрачаючи при цьому матеріально-речових ознак, переносючи свою вартість на новостворену продукцію частинами у вигляді нарахованої амортизації, термін корисного використання яких становить відповідно більше одного року та від використання яких підприємство очікує отримати економічну вигоду.

В роботі зазначено, що власникам та керівнику підприємства необхідно володіти інформацією щодо співвідношення результатів діяльності та обсягу авансованих ресурсів, в тому числі і основних засобів. Узагальнюючими показниками використання основних засобів є фондовіддача, фондомісткість, фондозабезпеченість підприємства і фондоозброєність праці. Основні кошти підприємства – це кошти праці, які багаторазово беруть участь у виробничому процесі та переносять свою вартість на готову продукцію за частинами у міру зношеності.

Автор провів власні дослідження, аналізуючи 120 виробництв у Польщі в 2010 р., з яких 106 належало до групи з міжнародним капіталом. Головні питання дослідження стосувалися специфіки цілей, які реалізують ці фірми, в контексті бачення перспектив як їх керівниками так і працівниками. Різниця в результатах вказувала на значення вимірника вартості для фірми трактованого вище ніж “маж. зиску” керівництвом і навпаки “мін. зиску” для працівників.

Нині, стверджує К.-Г.Шевчак у ринкових відносинах на перший план висуваються такі питання, що стосуються основних фондів, як технічний рівень, якість, надійність продукції, що цілком залежить від якісного стану техніки й ефективності її використання. Поліпшення технічних якостей коштів праці та оснащеність працівників ними забезпечують основну частину зростання ефективності виробничого процесу.

Більш повне використання основних фондів приводить до зменшення потреб у введенні нових виробничих потужностей за зміни обсягу виробництва, отже, до кращого використання прибутку підприємства. Поліпшення використання основних фондів означає також наявність дії прискорення їх оборотності, що сприяє розв’язанню проблеми скорочення розриву у період фізичного і морального зносу.

Нарешті, зазначає К.-Г.Шевчак ефективна оцінка та управління основними фондами тісно пов’язані і з якістю продукції, оскільки в умовах ринкової конкуренції швидше її реалізують та сталим є попит на високоякісну продукцію.

В роботі аналізується управління відповідно до “нової хвилі”, яка побудована на неокласичній школі, що з’явилася на початку 80-их рр. ХХ ст. і є відповіддю на потреби управлінців-практиків, що шукають рецепти для “удосконалення організації”, яка дає успіх фірмі. К.-Г. Шевчак звертає увагу, що американські преференції “нової хвилі” базуються на стратегії, структурі, процедурних системах, а японські – на персоналі, стилі і культурі управління, кваліфікаціях і вміннях, ідеалах вартості і нормах.

Нині динаміку основних засобів характеризують також такі показники як коефіцієнт відновлення, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт зносу, середньомісячна і середньорічна суми амортизації.

Господарськими резервами є також можливості підвищення ефективності діяльності організації з урахуванням використання досягнень науково-технічного прогресу і передового досвіду. Однак і нині, за даними на 2010 р., основні засоби в структурі активів у промисловості Польщі склали 47,4%.

До суттєвих висновків автора належить також і те, що для збільшення обсягів виробництва та підвищення якості продукції слід замінити морально і фізично застаріле обладнання на новотехнологічне. Резерви зростання фондовіддачі і рентабельності активів – це кошти обсягу виробництва і (чи) прибутку, і зменшення середньорічних залишків основних виробничих фондів. Натомість резерв скорочення середніх залишків виробничих фондів утворюється з допомогою списання непридатних фондів. Сьогодні база технологічного устаткування, оснащеність робочих місць інструментом і допоміжним матеріалом має відповідати вимогам технологій і якості. Отже, правильно підібране устаткування дозволить розв'язати проблему підвищення ефективності діяльності підприємства. Усі ці положення підкріплені досягненнями Інституту Технології Експлуатації – державного дослідного інституту в Радомі.

Автор верифікує концепцію “ланцюга вартості” М. Портера, яка базується на принципах, що усі ринкові починання чи ініціативи є секвенціями дій, а вартість складається із суми приходів (прибутків) фірми. Вартість є функцією ціни пропонованого продукту і кількості реалізованих товарів.

Дослідження, проведені К.-Г.Шевчаком у 2003–2005 рр. на Мазовщу і в Малопольщі показали, що модель більшості підприємств знаходиться між “ієрархічною” і “ринковою”, з чим пов'язана низька інноваційність як самих підприємств, так і освітньо-кваліфікаційного рівня працівників. У рамках цього дослідження автор здійснив аналіз моделі впливу засобів інноваційності на досягнення цілей виробництва.

К.-Г. Шевчак аналізує і сучасні виробничі системи, зазначаючи, що опертя на традиційні фінансові критерії часто не є дієвими в умовах глобалізації, оскільки розв'язання проблем пов'язане з коштами як технічними, так і економічними, а процеси чітко діляться на головні (виробничі), допоміжні та обслуговування.

Олексій СУХИЙ